

De wereld andersom? Te gek!

Art Brut heeft de wind in de zeilen. De Franse schilder Jean Dubuffet heeft lang alleen gestaan als promotor van die kunstvorm. Maar de tijden zijn veranderd. Sinds meer dan tien jaar werpt het Museum Dr. Guislain zich op als het centrum dat deze kunst uit de marge in Vlaanderen kenbaar maakt. Deze zomer zet het alle zeilen bij, met niet minder dan zes tentoonstellingen.

EEN WERELD GAAT OPEN

Wereldverbeters bestaan er in alle soorten en verschijningsvormen. De interessantste en minst gevaarlijke zijn zij die voor eigen rekening werken. Te lang werden hun inspanningen als waanzin bestempeld. Te veel onder hen zullen voor altijd onbekend blijven omdat hun hersenspinsels samen met hen, of soms zelfs voordien, in de vergeetput van de geschiedenis belanden. De pionierstijd van Dubuffet of de Oostenrijkse professor Prinzhorn ligt ver achter ons. Lausanne heeft al jaren zijn onvolprezen museum, maar ook de collecties in België mogen gezien worden. Het museum Dr. Guislain heeft een vaste collectie die voor heerlijke verrassingen zorgt. Zo ook het recent heringerichte museum Art & Marge aan de Brusselse Hoogstraat. Kwaliteit trekt kwaliteit aan. Zo staat deze zomer onder de titel *De Wereld andersom* een selectie uit de verzameling van de Parijzenaar Bruno Decharme te kijk. Zijn belangstelling voor het fenomeen Art Brut dateert uit het einde van de jaren zeventig. Dan begint hij een eigen verzameling, die hem gek genoeg steeds verder op onontgonnen terrein voert. In 1999, de omvang van de collectie is dan nog amper te overzien, brengt hij de verzameling onder in een stichting die wereldwijd het fenomeen bestudeert: *Art Brut Connaissance & Diffusion*, kortom de Verzameling abcd, een titel die een zeker primaire ondertoon heeft. Het audiovisuele luik van de research ligt Decharme na aan het hart. Hij is immers zelf documentairemaker. Tijdens

de tentoonstelling wordt de film vertoond die hij rond een aantal markante figuren die in zijn collectie vertegenwoordigd zijn gedraaid heeft. Een kostbaar document. De Art Brut kunstenaar aan het werk zien is altijd een buitenkans. Zelden is hij verbaal begaafd; zijn werk spreekt in zijn plaats. Van de meesten is de biografie nietszeggend. Dat is vooral zo bij de kunstenaars van vroegere generaties. Soms werd hun werk pas na hun dood ontdekt, of per toeval opgediept. Hooguit werden zij als een curiositeit beschouwd, of werd aan hun werk een louter therapeutische functie toegeschreven.

IN ANDERE SFEREN

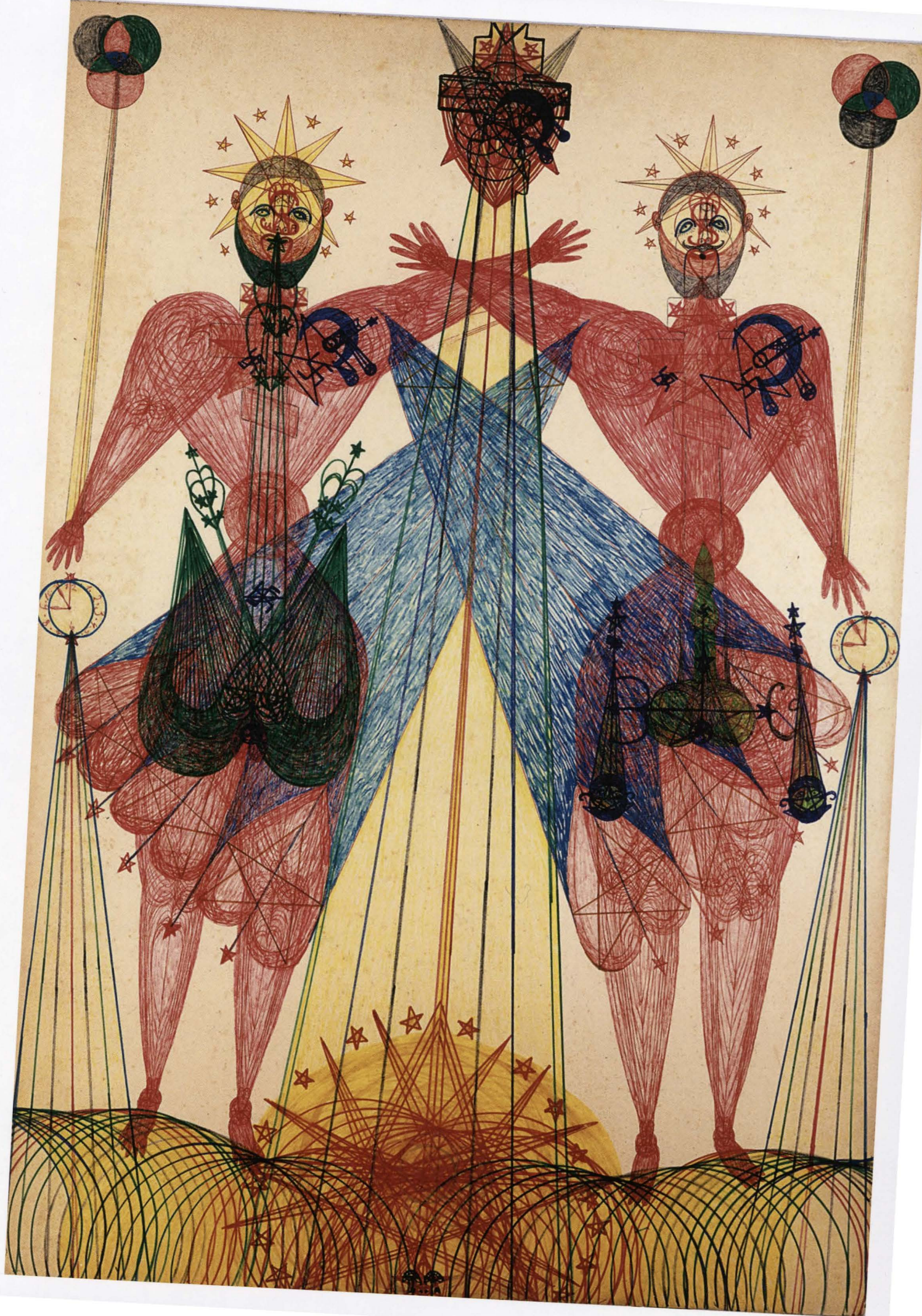
De scenografie helpt de boodschap verkopen. Het element verrassing is primordiaal. Een stuk zal in een afdeling als blikvanger fungeren, dan pas komen de andere werken in het vizier. Soms verrassen de grote formaten. Iemand als Madge Gill kon evenzogoed aan haar wereld gestalte geven op een postkaart als op meterslange stukken linnen. De voorbeelden zijn legio.

De wereld van de Art Brut is en blijft verwarrend en onvatbaar. Het is ons niet gegeven in de denkwereld van de kunstenaars door te dringen. Wel kunnen wij bewondering opbrengen voor hun vindingrijkheid, hun doorzettingsvermogen en vaak de omvang van hun productiviteit. Erkenning is maar zelden hun lot geweest. Dat euvel hebben velen meteen opgelost door zichzelf een plaats toe te kennen

Janco Domsic, zonder titel
COLLECTIE ABCD PARIJS

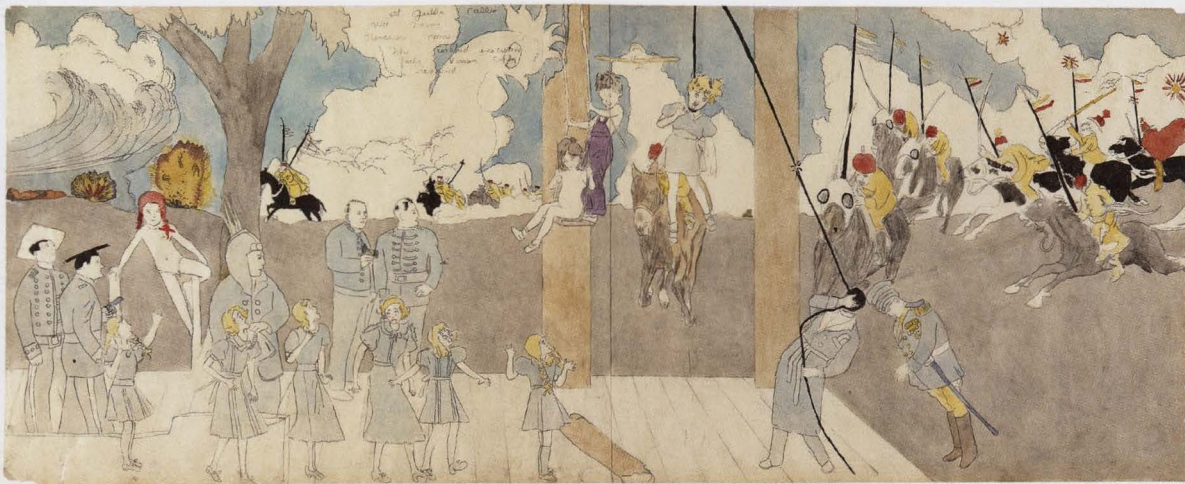

Art Brut in het Museum Dr. Guislain

Henri Darger, *At Julio Callio vice norma rescuers come the wicked execution...*, 1950-1960

COLLECTIE ABCD PARIJS

in een wereld die zij zelf domineerden, meestal in de beslotenheid van de instelling waar zij verbleven. Wölfli, die de grenzen van alle genres aan zijn laars lapte en landschappen in divergerende perspectieven, portretten, geschreven boodschappen en muziek in één werk met elkaar verbond, beschouwde zich als een oppergod. Hij voelde zich zeer goed in die rol. Janko Domsic ordent naar eigen goeddunken de kosmos. Henry Darger heeft een alter ego in de figuur van Captain Henry Darger die de onsterfelijke Vivian Girls voor de gruwelijkste gevaren hoedt. Zijn exploten heeft hij vastgelegd in een epos van vijftienduizend bladzijden, overvloedig geïllustreerd in een stijl die het midden houdt tussen Japanse prenten uit de oorlog van 1905 en de kindertekeningen van Kate Greenaway, met een sadistisch sausje overgoten. In het geval van Joseph Ernest Ménérier is de metamorfose eveneens compleet. Hij neemt de naam Emile Josome Hodinos aan. Hij documenteert zijn eigen wereld waarin Parijs een plaatsje krijgt en de symbolen van zijn republiek uitvoerig worden beschreven. Zijn opleiding als medailletekenaar beïnvloedt uiteraard de sfeer en de aard van zijn documentatie. Dat het discours onderweg uitschuijvers maakt, wijst op een andere vorm van concentratie dan wij gewoon zijn. De bevreemdend gevoelige wereld van Chiyuki Sakagami verplaatst ons dan weer in een subtiel weergegeven planten- en dierenrijk waarvan de geheimen haar door oude vissen werden doorgegeven, enkele miljarden jaren geleden. Dat vertelt ten minste haar autobiografie.

Bij elke kunstenaar past een heel verhaal. Het loont daarom de moeite daarbij stil te staan en er minstens even veel belang aan te hechten als

aan de esthetische kwaliteiten van de werken. De groei van een collectie Art Brut is een verslaving, niet omwille van het opstapelen van rijkdom of curiosa, maar omdat nieuwe stukken nieuwe perspectieven openen. Het genre is oorspronkelijk door Dubuffet als 'de kunst van de gewone man' omschreven; de esthetische uitdrukking van marginaal gehouden figuren, los van intellectuele controle. Bruno Decharme heeft in navolging van vele anderen kunnen vaststellen dat deze visie te beperkend is. Nu is hij eerder de mening toegedaan dat het om werk gaat dat buiten elke controle van het bewustzijn ontstaat. Het is logisch dat een deel uit een soort automatische schriftuur tot stand komt, vandaar de belangstelling die de surrealisten ervoor betoonden, ondanks hun intellectuele verblinding. Maar daarmee is het onderwerp verre van uitgeput. Conclusie? Ontdekken en verwonderd blijven. Het loont de moeite, want niet alles is kommer en kwel.

FOTOGRAFIE ALS ZACHTE AANKLACHT

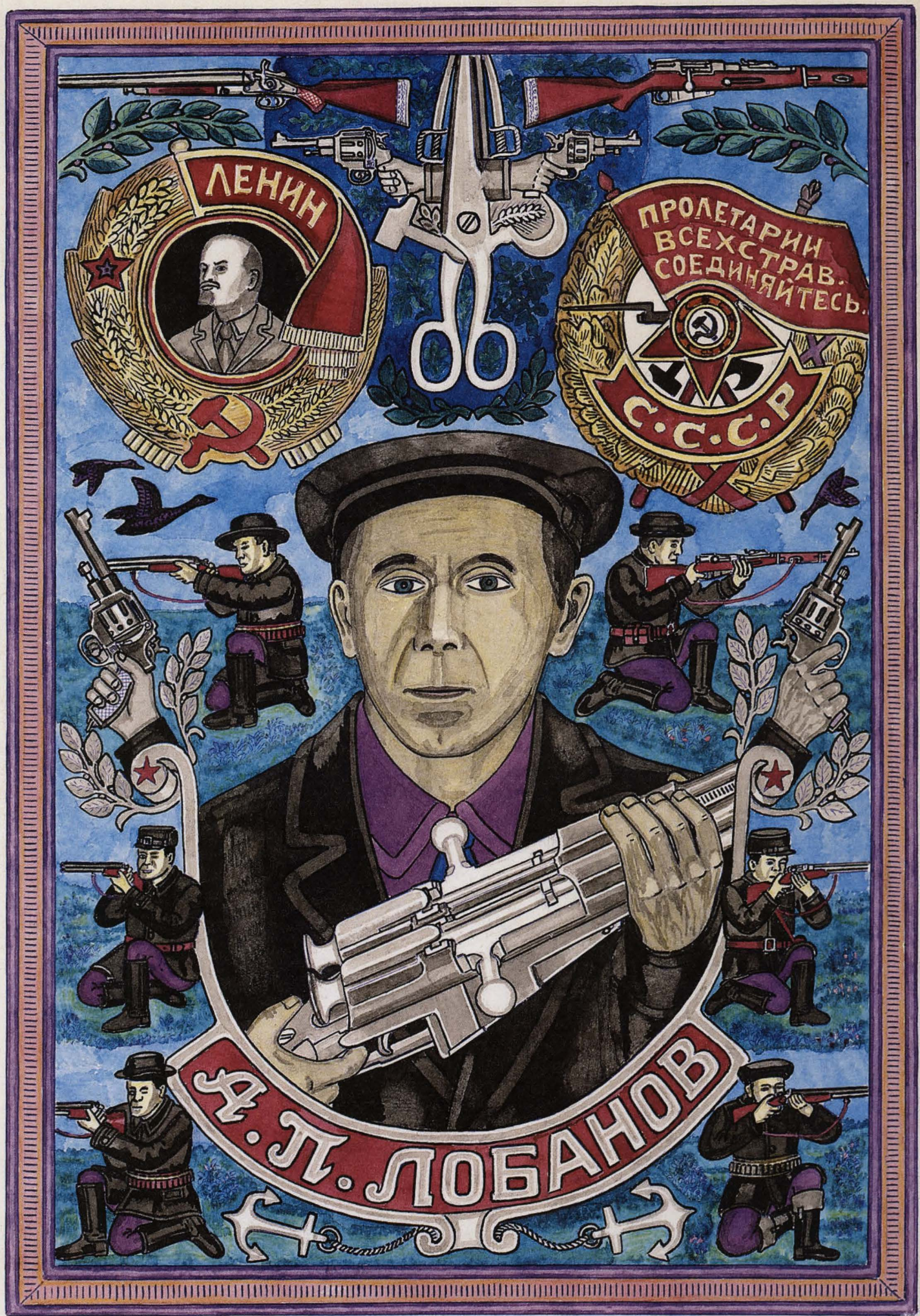
Als contrast, een moment van verstillings bij de foto's van Lieven Nollet. Onder de titel *Geen schuld, wel straf* wordt de problematiek van de internering in ons land belicht. Lieven Nollet brengt verslag uit van zijn ontmoetingen met geïnterneerden in gevangenissen en in psychiatrische centra. Zij werkten op constructieve wijze mee aan het project, waren blij hun verhaal te kunnen doen, verheugd dat hun ervaring iemand kon beroeren. Nollet vond het van belang al die miserie een gezicht te geven. De geïnterneerden waren daartoe eveneens bereid. Het resultaat is een reeks van honderd foto's die getuigen van respect, empathie, maar ook van uitzonderlijke esthetische

Jaime Fernandes, *zonder titel*
COLLECTIE ABCD PARIJS

Rechts:
Alexandr Lobanov
COLLECTIE ABCD PARIJS

ЛЕНИН

ПРОЛЕТАРИИ
ВСЕХ СТРАН
СОЕДИНЯЙТЕСЬ

СССР

А. Л. ЛОБАНОВ

Provinciaal Cultuurcentrum Caermersklooster

Vrouwebroersstraat 6 - 9000 Gent
tel. 09 269 29 10 - fax 09 269 29 11
caermersklooster@oost-vlaanderen.be
www.caermersklooster.be

tentoonstelling

Provinciale Prijs Beeldende Kunst 2009

met werk van Hannes Van Severen - laureaat
en Stijn Cole - genomineerde
tot 13 juni 2010

Aberraties

Herman Theunynck
tot 13 juni 2010

11.11.11-boekenverkoop

18, 19 en 20 juni 2010

We zijn goed aangekomen!

Vakantiekolonies aan de Belgische kust 1887-1980
i.s.m. het Amsab
9 juli tot 5 september 2010

gesloten op maandag

Graag onze e-nieuwsbrief?

mail naar: caermersklooster@oost-vlaanderen.be

kwaliteit. Van het vierkant formaat van de opnamen zijn wij een beetje vervreemd door de alomtegenwoordigheid van het klein beeld. De uitvergrotingen a rato van één per wand in een scenografie met doorkijken nodigt uit om de beelden langdurig in ons op te nemen.

Terug naar een andere vorm van Art Brut die eens te meer bewijst dat het genre nog lang niet al zijn facetten heeft blootgegeven. De tentoonstelling *Fatalitas* brengt ons een selectie tekeningen uit Franse en Belgische gevangenen tijdens het interbellum. Zij zijn afkomstig uit de verzameling van de Franse wetsdokter Jean Lacassagne die vijftig jaar geleden overleed. Deze leverde pionierswerk door de creativiteit van patiënten in gevangenen te onderkennen en te stimuleren. De toonaard is eerder die van de dagelijkse beslommingen, al dan niet met een grote dosis ironie overgoten. Vaak is de ondertoon erotisch geladen, waardoor het grootste gemis acuut wordt blootgelegd. Maar andere gevangenen beoefenen een soort escapisme dat in de Art Brut frequent voorkomt. In het beste geval dan toch, al te vaak is de tonaliteit hier somberder. De verbeelding moet een te grote spreistand maken om blijmoedigheid op te wekken.

Om weer in een betere stemming te komen is er gelukkig de tentoonstelling *Luis Carlos Figueiras*. In zijn installaties straalt ons een fantasierijke wereld tegemoet, geïnspireerd op zijn geboorteland Brazilië. Aan kleur en exotisme geen gebrek bij deze outsiderkunstenaar die meer dan één pijl op zijn boog had: want hij was eveneens decorontwerper, acteur, fotomodel, en ontwerper van carnavalkostuums. Daar kun je niet naast kijken.

Tot slot nog een tweetal tentoonstellingen die wij door tijdsgebrek slechts op een draf bekeken hebben. Jammer, want zij verdienen beter. Even interessant zijn dus het project *De Blauwe Wolf*, een kleurboek en een tentoonstelling rond in te kleuren tekeningen die een hele creatieve stroom op gang heeft gebracht bij kunstenaars met of zonder handicap. Dezelfde waardering geldt het origineel project *Autistrade* waarbij personen met autisme op creatieve wijze hun verhalen hebben gestalte gegeven in een reeks huisjes. Elk huisje is dus een eigen verhaal, een eigen wereld. Niet enkel zeer origineel, maar vooral een tentoonstelling met een heel eigen sfeer.

Een mens zou nu nog tijd moeten maken om de vaste collectie te bewonderen. Conclusie: trek een heel lange dag uit om dit museum grondig te verkennen. Of maak er voor mijn part twee dagen van.

Rik Sauwen

info

Tentoonstellingen

De wereld andersom.

Art Brut uit de abcd collectie, Parijs

Geen schuld, wel straf.

Foto's Lieven Nollet

Fatalitas!

Tekeningen van Franse gevangenen uit het interbellum
Autistrade

De Blauwe Wolf

Luiz Figueiredo
Nog tot 12 september 2010

Open: dinsdag t.e.m.
vrijdag van 9 tot 17 uur,
zaterdag en zondag van
13 tot 17 uur

Gesloten: maandag
Museum Dr. Guislain
Jozef Guislainstraat 43
9000 Gent
Tel. 09 216 35 95
www.museumdrguislain.be

Libramont
23ste

INTERNATIONALE TENTOONSTELLING
VAN HEDENDAAGSE KUNST

LIBRAMONT
BELGISCHE ARDENNEN

SCHILDERKUNST
BEELDHOUWKUNST
FOTOGRAFIE
KUNSTAMBACHT

meer dan 2500 kunstwerken
meer dan 250 kunstenaars
meer dan 20 nationaliteiten

VAN **25** SEPT. 10 TOT **03** OCT. 10
VAN **13u** TOT **19u**

Toegang E411 Brussel <-> Luxemburg Uitrif 25 bis of 26
Tel. +32 (0)61 22 39 31 info@expolibramont.com